

N:o 18.

Af herr **A. Th. Carlheim Gyllensköld**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statens öfvertagande af nuvarande kemiska kontrollstationer m. m.*

Bland de verksamhetsgrenar, afsedda att betjena allmänheten, utöfva kemiska kontrollstationer och frökontrollanstalter en mycket nyttig verksamhet. Dessa från början hufvudsakligen till jordbrukets tjänst och förkofran anordnade kontrollstationer hafva sedan sin tillkomst haft en årligen allt mer omfattande verksamhet, och de anlitas numera af industrien, handeln och den förbrukande allmänhet, som icke är jordbrukare, i en långt större omfattning än af landtbruket. Men i samma mån de hafva fått denna ökade freqvens, har proportionen mellan analyser för jordbruksbehof och för andra ändamål blifvit allt mindre vid de kemiska stationer, hvilka upprätthållas af statsverket och vissa hushållningssällskap, ehuru jordbruksanalyserna, äfven de, förete en regelbunden stegring.

Detta anger tydligtvis ett stigande förtroende för dem och påvisar behofvet att få kontrollstationer förlagda äfven i de län, som ännu icke hafva sådana.

De kemiska stationer, hvilka upprätthållas medelst anslag från staten och hushållningssällskap, äro 8 och förlagde i Jönköping, Kalmar, Halmstad, Skara, Örebro, Vesterås, Hernösand och Luleå, och de, som ensamt af hushållningssällskap och städer underhållas, äro Ultuna, Visby, Kristianstad, Alnarp, Borås, Molkom, Gefle och Umeå.

Den förra gruppen betraktas som och kallas äfven statsanstalter. Om dem föreligga fullständiga uppgifter om hvad som utgjort föremål för undersökningarne i kongl. landbruksstyrelsens berättelser, den senaste för 1898.

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 9 Häft. (N:is 18-20). 1

Uppdelar man, efter dess tabell, sid. 368, de näringsgrenar, hvilka anlita statens kemiska stationer, i tre kategorier, eller

för jordbruket,
 för industrien, handeln och den allmänhet, som icke kan hänföras till jordbrukarne, samt
 analyser af mjölk och mejeriprodukter, hvilka senare afse lika mycket jordbrukarnes som den förbrukande allmänhetens behof, så finna vi, att för jordbruket äro utförda analyser

å jordarter	793 st.	
» jordförbättringsmedel	142 »	
» gödselmedel	1,031 »	
» fodermedel	438 »	och
» skördeprodukter från försöksfält	322 »	
	2,726 st.	

men för industriens, handels och allmänhetens behof

å vatten	412 st.	
» närings- och njutningsmedel	286 »	
» giftundersökningar	5,546 »	och
» öfriga föremål (tekniska och diverse)	498 »	
	6,742 st.	

eller långt mer än dubbelt af den senare kategorien än emot den förra. Analyserna af mjölk och mejeriprodukter kunna betraktas gjorda lika mycket till jordbrukets som den förbrukande allmänhetens behof, så att de kunna i denna jämförelse lemnas ur räkningen. De hafva emellertid varit 44,599 st. för 1898.

Hela antalet utförda undersökningar vid statens kemiska stationer hafva sålunda för nyssnämnda år utgjort 54,067 st. och under de näst föregående åren

1895	36,732
1896	43,551
1897	51,859

hvilket anger en regelbunden stegring.

Vida underlägsna i analysantal äro de af endast hushållningssällskap och städer understödda kemiska anstalterna, enär detta var in alles för 7

anstalter (för den 8:de saknas uppgifter) 26,022 eller icke fullt hälften emot statsanstalterna, men det lider intet tvifvel, att om de varit sådana, så hade äfven analysantalet varit anseeligt större.

Dessutom utöfva stationerna en lika betydlig som betydelsefull verksamhet uti afgifvande af såväl muntliga som skriftliga upplysningar och utlåtanden, för hvilka icke några kemiska analyser erfordrats. Enahanda är förhållandet med de 1898 i gång varande 18 frökontrollanstalterna derutinnan, att de utöfva en synnerligt god verksamhet, ehuru de till sin natur kunnat betjena ensamt jordbruket och handeln. Deras analysantal är för 1898 tillhoppa 8,258 fröanalyser.

Med afseende på de kemiska anstalter, hvilka upprätthållas ensamt af städer och hushållningssällskap, bör det beaktas, att dessa visserligen i allmänhet använda samma analysmetoder, som äro föreskrifna för statens kemiska stationer, men någon skyldighet härtill förefinnes icke. Detta kan emellertid åstadkomma betänkliga förvecklingar, och så har äfven skett för köpmän, t. ex. vid rättegångar om ersättningsfrågor, vid giftundersökningar m. m., vid de tillfällen, då samma kund låter analysera samma vara å en af statens kemiska stationer och å en hushållningssällskaps-anstalt, om begge analysmetoderna varit olika. Att ålägga de senare anstalterna samma analysmetoder som statens kemiska stationer lär väl svårigen gå för sig, hvarförutan det otvifvelaktigt vore mest rationelt, om staten ensam öfvertog all kontrollanalysverksamhet i alla län, då sådan analysering är blifven ett nationalbehof, enär det genom förhållandenas magt och tidens kraf kommit derhän, att hvarken det lilla eller det stora jordbruket, ej heller industrien, den redbara handeln och förbrukarne i allmänhet kunna undvara det vetenskapliga biträde, kemiska kontrollstationer och frökontrollanstalter förmå lemna.

Det synes därför vara med billighet förenligt, att statsverket ensamt, och utan bidrag från hushållningssällskap och städer, icke blott öfvertager och upprätthåller de nu i gång varande 16 kemiska och 18 frökontrollanstalterna, utan jemväl anordnar nya sådana i alla de län, som hittills saknat dem.

Erfarenheten har nemligen ådagalagt, att, utom den möjlighet till trygghet för förbrukare mot förfalskningar och skadliga inblandningar deras verksamhet medför, de äfven haft förmåga att på kort tid bibringa redbarhet i åtskilliga handelsförhållanden och flera grenar af fabriksverksamhet, eller fördelar så stora, att de äro eftersträfvansvärda för alla delar af riket.

Två af våra grannländer hafva dylika statsanstalter, nemligen Norge en i Kristiania, och Danmark, der en förutvarande privat frökontrollanstalt numera är öfvertagen af staten, hvilket delvis äfven är förhållandet med professor Steins berömda laboratorium i Köpenhamn.

På grund häraf hemställes vördsamt,

att Riksdagen måtte besluta aflåtande till Kongl. Maj:t af en skrifvelse med underdånig anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, om och under hvilka vilkor alla de nuvarande kemiska kontrollstationerna, kemiska kontrollanstalterna och frökontrollanstalterna måtte öfvertagas af statsverket, utan bidrag från hushållningssällskap och städer, samt att nya kemiska kontrollstationer och frökontrollanstalter måtte på statens bekostnad upprättas och underhållas i alla de län, som nu sakna sådana, äfvensom att till Riksdagen inkomma med de framställningar, hvartill en dylik utredning kan föranleda.

Stockholm den 16 januari 1901.

A. Th. Carlheim Gyllensköld.